

SCENARIUL MILITAR, CADRU CONCEPTUAL FUNDAMENTAL PENTRU EXERCITIILE DESFĂȘURATE LA NIVEL TACTIC-OPERATIV ÎNTRUNIT

MILITARY SCENARIO, FUNDAMENTAL CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE EXERCISES CONDUCTED AT TACTICAL-OPERATIONAL LEVEL

Mr.drd. Dan Lucian PETRESCU*

Rațiunea de a fi a procesului de dezvoltare a scenariilor rezultă din funcția inițiativă a actului de conducere și anume previziunea. În scopul contracarării amenințărilor specifice mediului operațional, planificatorii trebuie să dezvolte ipotezele care rezultă din activitatea previzională și să genereze scenarii fie în scop de antrenament, fie cu scopul de a pregăti din timp planuri aplicabile în momentele apariției situațiilor de criză. Indiferent de situație, procesul de dezvoltare a scenariilor constituie o condiție *sine qua non* pentru o planificare eficientă în mediul operațional actual. În acest articol sunt prezentate câteva aspecte privind conceptul de scenariu militar în contextul procesului de desfășurare a exercițiilor de nivel tactic-operativ. Abordarea teoretică a subiectului se concentrează pe delimitarea conceptuală a acestuia pornind de la definire și dezvoltând conținutul și cerințele specifice unui scenariu militar. Problema propusă este în esență legată de rolul concepției operației (CONOP) în contextul scenariilor întocmite pentru desfășurarea exercițiilor de nivel tactic-operativ. Din analiza efectuată rezultă necesitatea abordării diferențiate a CONOP în funcție de tipul de exercițiu executat.

The raison d'être of the scenarios developing process lies with the initiatory function of leadership that is forecast. A good leader should be able to predict the evolution of the current situation and take all measures to counter any hypothetical threats. For the purpose of countering the threats from the operational environment, planners must develop hypotheses resulting from the activity of forecasting and generate scenarios either with the purpose of training or in order to prepare the plans applicable in crisis situations. Whatever the case, the scenarios developing process is a sine qua non for effective planning in the current operational environment. This paper presents some aspects of the concept of scenario in the context of military exercises at tactical-operational level. The theoretical approach to the subject focuses on its conceptual delimitation from defining and developing the content and requirements of a military scenario. The problem proposed is essentially linked to the role of the concept of operation (CONOP) in the context of scenarios prepared for conducting military exercises at operational-tactical level. From the analysis, it results the need to have a differentiated approach towards CONOP, depending on the type of exercise performed.

Cuvinte-cheie: scenariu militar; exercițiu; cadru conceptual; mediu operațional; concepția operației; planificarea operației; structura instruită.

Keywords: military scenario; exercise; conceptual framework; operational environment; concept of operation; planning; training audience.

Scenariul este produsul unui proces complex, caracterizat de realizarea unei combinații judicioase a artei militare cu știința militară și cu experiența planificatorilor. El constituie modul prin care personalul participant la exercițiile de orice nivel al artei militare (strategic, operativ sau tactic) este

introdus în situația acțională pe care trebuie să o soluționeze.

Documentele care reglementează desfășurarea exercițiilor în Armata României definesc *scenariul* ca fiind „un cadru conceptual ipotetic prin care se configurează o situație probabilă de criză în domeniul securității sau de altă natură, de nivel strategic operativ sau tactic, generată de amenințări de factură militară sau nemilitară care afectează interesele României și aliaților săi, pun în pericol securitatea națională și stabilitatea anumitor zone

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dan_petrescu1@yahoo.com

la nivel regional, pentru a căror soluționare este necesară angajarea forțelor armate”¹.

O caracteristică deosebit de importantă a scenariilor este că admit o gamă variată de modalități de dezvoltare, fiecare dintre ele fiind construită în jurul unor factori determinanți care, separat, dar mai ales în conexiune au ponderi determinante pentru cursul acțiunilor pe care le implică.

Cadrul conceptual

Este important de menționat faptul că toate elementele și *factorii* cuprinși în scenariu sunt prezentați în relații care se bazează pe principii, metode, procedee și reguli ce creează un sistem normativ integrat pe baza căruia acțiunile implicate se pot desfășura în mod articulat.

Punctul de plecare în crearea oricărui scenariu este identificarea misiunilor/sarcinilor pe care structura destinatară trebuie să le îndeplinească. Pe baza acestora, planificatorii militari determină ipotezele de planificare și dezvoltă o radiografie a situației de criză, centrată pe mediul operațional în care se situează și acțiunile care au generat-o. Acesta este cadrul exercițiului care, ulterior, va fi completat cu secvențe narative ce completează forma scenariului și îi dau destinatarului imaginea completă a situației pe care trebuie să o rezolve. Adiacent acestuia, lista cu principalele evenimente și incidente contribuie la generarea unor momente ce necesită luarea unor decizii adecvate de către conducerea structurii participante la exercițiu.

Putem identifica o serie de *cerințe* care trebuie să fie îndeplinite de către scenariile militare, indiferent dacă acestea sunt fictive, reale sau sintetice. Ele trebuie să fie *realiste*, adică să plaseze forțele și procedeele de acțiune ale acestora într-o situație care poate exista, fără a denatura anumite aspecte legate, în special, de mediul operațional sau de drumul spre criză. În acest fel, situația generată creează premise realiste de atingere a obiectivelor propuse. În strânsă legătură cu această cerință se află necesitatea ca informațiile cuprinse în scenariu să fie *obiective*. Este foarte important ca descrierea mediului și a evenimentelor generatoare de situație să fie obiectivă, să nu conțină secvențe redundante, alambicate sau cu un noian de detalii care să determine confuzie. De asemenea, scenariul trebuie să fie *robust* și *complet*, în sensul în care trebuie să asigure într-un spațiu operațional bine delimitat întrebuințarea integrată a tuturor capacităților

forței necesar a fi antrenate, într-o concepție întrunită și unitară. O altă cerință identificată este ca scenariul să fie *fezabil*. În acest sens, validarea scenariului se poate realiza prin utilizarea simulării constructive, reale sau virtuale, mediu în măsură să ofere elemente care completează sau corectează succesiunea informațiilor cuprinse în acesta. Este foarte important ca un scenariu să fie *coerent*. El trebuie să abordeze descrierea situației într-o manieră fluentă și articulată, cu informații prezentate în strânsă corelație, care să plaseze eficient structura instruită (*training audience* – TA) în mediul operațional necesar îndeplinirii obiectivelor.

Scenariul setează cadrul general, care, din punct de vedere acțional, este definit printr-o serie de evenimente ce generează situația operațională. În concepția specialiștilor în domeniul analizei procesului de dezvoltare a scenariilor există o serie de tipologii de scenarii, partajate în funcție de diferite criterii. Fără a dori o enumerare a acestora, consider utilă doar aducerea în atenție a clasificării scenariilor în funcție de modalitatea de dezvoltare. Urmând acest criteriu, scenariile pot fi *longitudinale* și *transversale*.

Scenariile longitudinale sunt caracterizate de faptul că descriu evenimentele urmând axa timpului din momentul inițierii crizei și până în momentul în care aceasta necesită intervenția în forță. Se pune accent, în acest caz, pe o abordare dinamică a desfășurării drumului spre criză, fiind surprinse momentele importante ale evoluției acestuia, punctele lui de ramificație, modificările în echilibrul șanselor, precum și eforturile și așteptările fiecărui actor participant. O reprezentare grafică a unui asemenea tip de scenariu ar fi sub o formă arborescentă, ramificațiile ducând spre configurarea situației de criză previzionată, cu ipotezele și alternativele posibile ce pot conduce la găsirea soluțiilor.

Scenariile transversale descriu detaliat și complet modul în care se prezintă situația în momente reprezentative de timp, la intervale de dimensiuni variabile. Structura instruită/evaluată primește astfel imagini statice ale stării situației în evoluția ei pe drumul spre momentul STARTEX. Alegerea tipului de dezvoltare a scenariului depinde în special de natura obiectivelor de îndeplinit și de nivelul de expertiză a structurii instruite.

Conform „Dispoziției privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în armata

României”, conținutul standard al scenariilor prezintă gradual și detaliat *situația geostrategică* (în analiza PMESII) și *teatrul de operații*, apoi secvențele de *inițiere strategică* și *planificarea răspunsului la criză*, urmând partea care descrie *activarea și dislocarea forței*. Scenariul se încheie cu informațiile privind execuția, însă doar cele care descriu situația la startul exercițiului. Este adăugată și *lista cu principalele evenimente și incidente – MEL-MIL*. Este de remarcat faptul că nu este inclusă concepția operației (CONOP), acest document constituindu-se în parte separată de scenariu.

Instrucțiunile care reglementează elaborarea scenariilor strategice în Armata României prevăd existența CONOP în compunerea scenariilor strategice, indiferent dacă acestea sunt întrebuintate în procesul de planificare la nivel strategic sau sunt realizate pentru desfășurarea instrucției (exerciții sau experimente).

Problema care se pune în discuție este dacă scenariile realizate în scopul desfășurării exercițiilor trebuie sau nu să conțină concepția operației (CONOP). Pentru o analiză eficientă a acestui subiect trebuie avută în vedere perioada din procesul de planificare a operației care se dorește a fi „jucată”. Astfel, dacă exercițiul este conceput pentru antrenarea-verificarea modului de realizare a unui plan de operație, atunci scenariul are scopul de a oferi un cadru operațional în care structurile antrenate să desfășoare parțial sau complet procesul de planificare. Acest tip de scenariu nu presupune planificarea care se execută pe timpul ducerii luptei în scopul adaptării planului. Ca atare, scenariul se caracterizează prin faptul că are o abordare descriptivă a unei situații de criză sau conflict, cu detalii corespunzătoare nivelului pentru care este proiectat scenariul (strategic, operativ sau tactic) și nu presupune dinamica unei acțiuni care se desfășoară pe timpul exercițiului. Cronologic, el se încheie cu situația la STARTEX, ce are în vedere acțiunile care au generat cadrul operațional în care se va desfășura operația planificată.

Dacă exercițiul vizează antrenarea/verificarea modului de desfășurare a procesului de planificare pe timpul ducerii operației, atunci în scenariu se include și concepția operației, dezvoltată în planul întocmit de către structura instruită/evaluată. Scopul acestor scenarii este antrenarea/verificarea capacităților structurii participante la exercițiu în desfășurarea procesului de planificare în regim

dinamic, pe timpul ducerii luptei. În această situație, planificatorul exercițiului trebuie să întocmească o concepție proprie a operației, care va fi cunoscută în părțile care le privesc doar de către celulele de sprijin ale exercițiului (în special, HICON și celula de monitorizare a scenariului exercițiului). Această concepție constituie baza pentru întocmirea documentelor de conducere și de informare emise de către eșalonul superior pentru structura instruită/evaluată. De asemenea, documentul stabilește cursul real al operației.

Structura instruită/evaluată trebuie să-și adapteze concepția proprie pentru a respecta designul operației impus astfel. Un rol important îl are aici și MEL-MIL prin care se va „direcționa” cursul operației astfel încât să se încadreze în concepția operației așa cum a fost întocmită de către planificator. Se dorește astfel antrenarea/verificarea TA în aplicarea procedurilor specifice ducerii operației și planificării operației curente în scopul adaptării planului.

În cazul prezentat anterior, concepția operației întocmită de către planificatorul exercițiului și răspunsul așteptat din MEL-MIL constituie în acest caz un standard de apreciere a activității. Celulele de sprijin ale exercițiului trebuie să cunoască în detaliu cursul operației (în părțile care le privesc) și să fie în măsură să mențină dinamica acțională a TA în direcția și cu tempoul stabilit de către planificator. Astfel, structura evaluată este canalizată spre parcurgerea situațiilor și momentelor stabilite de către planificatorii exercițiului, în scopul rezolvării acestora și atingerii obiectivelor. Evaluatorii trebuie să urmărească modul în care personalul din structura antrenată/evaluată rezolvă situațiile apărute, concomitent cu desfășurarea operației curente, conform procedurilor. Ei trebuie să ia în considerare posibilitatea destul de mare ca structura instruită să dezvolte răspunsuri diferite de concepția operației întocmită de către planificatorii exercițiului. Pe baza expertizei lor, ei trebuie să aprecieze permanent dacă CONOP-ul curent se constituie într-o soluție cel puțin la fel de bună și să o valideze ca atare. Din acest punct de vedere, este foarte eficientă utilizarea simulării constructive. Aceasta elimină necesitatea întocmirii de către planificatorul exercițiului a unei concepții a operației care să fixeze standardul. Mai mult, *simularea constructivă* poate genera situații concrete, apropiate de mediul operațional real, pe care planificatorul exercițiului le-a omis sau le-a

dezvoltat eronat. În ceea ce privește modul de rezolvare al situațiilor injectate prin MEL-MIL, se poate aprecia faptul că acesta are un pronunțat caracter de unicitate întrucât, de regulă, este bazat pe aplicarea unei proceduri clare care definește *modus operandi* în situații standard.

În ambele situații este necesară întocmirea CONOP întrucât ea se constituie în suport pentru întocmirea de către planificatorii exercițiului a documentelor de conducere a operației (OPORD/OPLAN, WARNO, FRAGO). După cum am specificat mai sus, diferența o constituie modul în care se utilizează acest document pe timpul desfășurării exercițiului.

Un caz particular îl constituie exercițiile de tip *war-gaming* – *WG*. Acestea se caracterizează prin faptul că planificatorii creează situația la STARTEX (prin scenariu), iar structura instruită generează cursurile de acțiune atât pentru inamic, cât și pentru forțele proprii. Pe timpul desfășurării *WG*, inamicul va acționa așa cum a estimat modulul informații al structurii antrenate (de regulă, după cursul cel mai probabil și, eventual, după cursul cel mai periculos sau alte cursuri, pentru crearea răspunsurilor de contingență). Se urmărește astfel, obținerea în mod interactiv de date pentru validarea cursurilor de acțiune întocmite și luarea deciziei privind unul dintre ele.

În toate celelalte tipuri de exerciții, inamicul va acționa așa cum a gândit planificatorul exercițiului. Structura instruită primește doar informații privind acțiunile inamicului cuprinse în documentele de conducere/informare ale eșalonului superior sau ale structurilor subordonate sau cu care cooperează sau pe cele cuprinse în MEL-MIL ca preambul al situațiilor injectate. Valoarea informațiilor furnizate și gradul lor de completare este stabilit de către planificatorii exercițiului, în funcție de obiectivele de instruire/evaluare stabilite (în special, pentru modulul informații), precum și de expertiza structurii instruite. Aceasta va trebui să parcurgă ciclul de validare și de prelucrare a informațiilor astfel încât să obțină date utile în procesul de estimare a situației. Astfel, planificatorii exercițiului pot influența prin scenariu și documentele de planificare și de conducere a operației, dar și modul de atingere a obiectivelor de instruire/evaluare.

Importanța scenariului crește considerabil în cazul exercițiilor care presupun acțiuni în mediul operațional hibrid. Cunoscut fiind faptul că acest tip de mediu presupune amenințări de tipuri

variate, diferite de cele specifice operațiilor majore de tip combat, informațiile furnizate în scenariu care descriu actorii regionali majori, mediul de desfășurare a operației și capacitățile forțelor participante la conflict, dobândesc o importanță determinantă privind modul de abordare a situațiilor și găsirea soluțiilor pentru contracararea amenințărilor. Spre exemplu, o informație privind modul de operare a unei celule teroriste partizane unui actor inamic poate determina fundamental alegerea soluției nu numai privind amenințarea teroristă (ca o consecință directă), ci și privind alte moduri de executare a puterii militare, cu consecințe semnificative la nivel operativ și tactic.

Mediul operațional hibrid lărgeste mult spectrul amenințărilor ce pot fi incluse în scenariu și permite planificatorilor exercițiului o mai mare libertate de a genera situații variate care să ducă la îndeplinirea obiectivelor de către structura instruită/evaluată. Caracteristica de multidimensionalitate a situației de criză în mediul operațional hibrid creează scenariștilor posibilitatea de a genera pentru structura instruită/evaluată momente în care riscurile sunt de natură diferită de cele specifice operațiilor de tip combat. Acțiuni teroriste, atacuri cibernetice sau în spectrul electro-magnetic, acțiuni în mass-media presiuni la nivel politic, manipularea populației civile, constrângeri economice sau acțiuni de spionaj sunt câteva dintre cele mai importante tipuri din paleta largă de amenințări caracteristice mediului operațional de tip hibrid. Acestea pot fi aplicate pe rând sau simultan, în cel de-al doilea caz efectele fiind mult mai devastatoare decât suma efectelor fiecăror în parte. Astfel, planificatorii exercițiului pot include în scenariu asemenea amenințări, eventual grupate pentru a obține situații ce necesită acțiuni specifice din partea structurii instruite/evaluate.

Concluzii

Se poate considera că scenariul este un document de bază pentru exercițiile desfășurate la nivel tactic-operativ și chiar la nivelul strategic întrucât el poate influența întreaga gamă de acțiuni executate de către structura instruită/evaluată în scopul atingerii obiectivelor stabilite. Indiferent de tipul de operație generată de scenariu, acesta trebuie să creeze un *framework* pentru structura instruită/evaluată care să fie în măsură să o direcționeze spre parcurgerea tuturor pașilor planificați de către scenariști.

NOTE:

¹ *Dispoziție privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în armata României*, SMG-91, Anexa 7, Statul Major General, București, 2011.

BIBLIOGRAFIE

Dispoziție privind planificarea, desfășurarea și analiza exercițiilor în armata României, SMG-91, Statul Major General, București, 2011.

Manualul de evaluare a operațiilor, SMG-60, Statul Major General, București, 2012.

Bălăceanu I., Duțescu L., Martin I., *Proiectarea sceleilor și simularea acțiunilor militare*, Curs, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Coșcodaru I., Duțescu L., Ioniță C., Palaghia C., Pușcașu G., *Perfecționarea pregătirii planificatorilor operațiilor militare*, Curs, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Collective training and exercise directive, BI-SC 075-003, 02 October 2013.